

YAYIN NO: | İSTANBUL
2008-26 | TİCARET
ODASI

TÜRKİYE'DE SINIR TİCARETİNİN GELİŞİMİ VE MEVCUT DURUMU

TBMM
Kütüphanesi

200806354

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
TABLO LİSTESİ	10
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SINIR TİCARETİNİN TANIMI, AMACI, KAPSAMI, GELİŞİMİ VE MEVZUAT	13
1.1. Sınır Ticaretinin Tanımı	13
1.2. Sınır Ticaretinin Amacı	14
1.3. Sınır Ticaretinin Kapsamı	15
1.4. Sınır Ticaretinin Tarihsel Gelişimi	20
1.5. Sınır Ticaretine İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	29
1.5.1. Gümrük Mevzuatında Yer Alan Düzenlemeler	29
1.5.2. Dış Ticaret Müstaharlığı Teşkilat Kanunu.....	30
1.5.3. Sınır Ticareti İle İlgili BKK Ve Yönetmelikler.....	32
1.5.3.1. Sınır Ticaretinin Dayanağı	33
1.5.3.2. Sınır Ticaretinin Yapılacağı İller	33
1.5.3.3. Sınır Ticareti Yapabilecek Kişiler	34
1.5.3.4. Sınır Ticaretine Konu Mallar	34
1.5.4. Sınır Ticaret Merkezlerine İlişkin BKK Ve Yönetmelik.....	37
1.5.4.1. Sınır Ticaret Merkezlerinin Amacı.....	38
1.5.4.2. Sınır Ticaret Merkezlerinin Kapsamı.....	39
1.5.4.3. Sınır Ticaret Merkezlerinin Kuruluşu.....	39
1.5.4.4. Sınır Ticaret Merkezlerinin İhracat İşlemleri.....	40
1.5.4.5. Sınır Ticaret Merkezlerinin İthalat İşlemleri.....	40
1.5.4.6. Sınır Ticaret Merkezi İşletilmesi Ve Mağazalar.....	41
1.5.4.7. İl İhtiyacının Belirlenmesi	41
1.5.4.8. Uygunluk Belgesi.....	42

1.5.4.9. Değerlendirme Komisyonu.....	43
1.5.4.10. Ortak Hükümler	43
1.6. Sınır Ticaretinin Vergi Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi	44
1.6.1. Katma Değer Vergisi Açısından	44
1.6.2. Özel Tüketim Vergisi Açısından.....	46
1.6.3. Gelir Ve Kurumlar Vergisi Açısından.....	49
1.6.4. Yurt Dışına Çıkış Harcı Açısından	51
1.6.5. Gümrük Vergisi Açısından.....	52

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE İLE KOMŞU ÜLKELER ARASINDAKİ DİŞ TİCARETİN YAPISI.....	53
2.1. Genel Olarak Dış Ticaretin Yapısı	53
2.1.1. Gürcistan	53
2.1.1.1. Dış Ticaret Yapısı	53
2.1.1.2. Türkiye İle Gürcistan Arasındaki Dış Ticaretin Yapısı	54
2.1.2. Irak.....	56
2.1.2.1. Dış Ticaret Yapısı	56
2.1.2.2. Türkiye İle Irak Arasındaki Dış Ticaretin Yapısı	57
2.1.3. İran.....	59
2.1.3.1. Dış Ticaret Yapısı	59
2.1.3.2. Türkiye İle İran Arasındaki Dış Ticaretin Yapısı	62
2.1.4. Suriye	65
2.1.4.1. Dış Ticaret Yapısı	65
2.1.4.2. Türkiye İle SuRiye Arasındaki Dış Ticaretin Yapısı	67
2.2. Türkiye’de Sınır Ticaretinin Ekonomik Boyutu	69
2.2.1. Sınır İllerimizin Genel Dış Ticaret Yapısı.....	69
2.2.2. Sınır Ticareti Kapsamında Dış Ticaretin Yapısı	77
2.2.2.1. Sınır Ticareti Kapsamında Yapılan İthalat Ve İhracatın Genel Tutarları	77

2.2.2.2. Sınır Ticareti Kapsamında Yapılan İthalat Ve İhracatın İller Bazında Tutarları.....	78
2.2.2.3. STM Kapsamında Yapılan İthalat Ve İhracatın Genel Tutarları.....	79
2.2.2.4. STM Kapsamında Yapılan İthalat Ve İhracatın Sınır Kapıları İtibariyle Tutarları	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SINIR TİCARETİNİN ETKİLERİ.....	84
3.1. Ekonomik Ve Kültürel Etkileri	85
3.1.1. Bölgelerarası Gelişmişlik Farklarının Giderilmesine Ve İstihdama Etkisi.....	85
3.1.2. Dış Ticaret Formalitelerini Azaltma Etkisi	87
3.1.3. Bölgesel Dış Ticareti Artırma Etkisi	89
3.1.4. Girişimcilik Ruhunun Gelişimine Etkisi.....	90
3.2. Sınır Ticaretinin Sektörel Etkileri	90
3.2.1. Tarım Ve Hayvancılık Sektörüne Etkisi.....	90
3.2.2. Sınır Ticaretinin Akaryakıt Sektörüne Etkisi.....	93
3.3. Sınır Ticaretinin Vergi Gelirlerine Etkisi	95
3.4. Sınır Ticaretinin İstihdama Etkisi	96

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SINIR TİCARETİNE İLİŞKİN YAŞANAN SORUNLAR VE ALINAN ÖNLEMLER	98
4.1. Sınır Ticaretinin Neden Olduğu Sorunlar	99
4.1.1. Sınır Ticaretinin Haksız Rekabet Sorunu.....	99
4.1.2. Sınır Ticareti Yoluyla Gelen Ürünlerin Kalite Sorunu.....	100
4.1.3. Sınır Ticaretinin Vergi Gelirlerini Azaltma Sorunu.....	100
4.1.4. Sınır Ticaretinin Dış Ticaret Rejimini Bozma Sorunu.....	101
4.1.5. Sınır Ticareti İle Gelen Malların Kaynak Sorunu	101

4.1.6. Sınır Ticaretinde Karşılıklılık Sorunu	101
4.2. Sınır Ticareti Uygulamasındaki Sorunlar	102
4.2.1. Kotalarda Yaşanan Sorunlar	102
4.2.2. Komşu Ülkelere Olumsuz Bakış Açısının Getirdiği Sorunlar	102
4.2.3. Ulaşım Sorunu	102
4.2.4. Sınır Ticaret Merkezlerinin Yeterli Düzeye Gelmemesi Sorunu.....	103
4.3. Sınır Ticaretinde Yaşanan Sorunlara Karşı Alınan Önlemler.....	103
4.3.1. Sınır Ticaretine Konu Malların Kapsamının Daraltılması.....	104
4.3.2. Mücavir İllerin Sınırlandırılması	104
4.3.3. Gümrük Muafiyetinin Sınırlandırılması	105
4.3.4. Sınır Ticaret Merkezlerinin Kurulması	106
4.3.5. Ürünlerin İl Dışına Çıkarılmasının Engellenmesi.....	106
4.3.6. İl İhtiyaç Listelerinin Dış Ticaret Müsteşarlığınca Onaylanması....	107
4.3.7. İthal Edilecek Mallara Kalite Standardının Getirilmesi.....	108

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SINIR TİCARETİNİN DÜNYA UYGULAMALARI.....	109
5.1. Genel Bilgi	109
5.2. Ülkeler İtibariyle Durum.....	111
5.2.1. Mısır	111
5.2.2. Finlandiya	111
5.2.3. Çin Ve Eski Sovyetler Birliği.....	112
5.2.4. Çin Ve Pakistan.....	113
5.2.5. ABD Ve Kanada	114
5.2.6. İran Sınır Ticareti Ve Sınır Ticaret Merkezleri	115
5.2.7. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (Nafta)	117

ALTINCI BÖLÜM

6. SINIR TİCARETİNİN GELİŞİMİNE İLİŞKİN ÖNERİLER.....	120
6.1. Personel Desteği Ve Eğitimi	121
6.2. Vergisel Düzenlemelerin Gözden Geçirilmesi.....	121
6.3. İl İhtiyaç Listelerinin Objektif Olarak Tespit Edilmesi	122
6.4. İthal Edilecek Ürünlere Kalite Standardının Getirilmesi.....	123
6.5. Denetim Ve Gözetime Ağırlık Verilmesi	123
6.6. Sınır Ticareti Kapsamına Giren Ürünlerin İyi Belirlenmesi	124
6.7. Kotalar Ve İzinlerin Optimal Dağıtılması	125
SONUÇ.....	127
EKLER.....	130
Sınır Ticaret Merkezleri Kurulmasına İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı .	130
Sınır Ticaret Merkezleri Kurulmasına İlişkin Kararın Uygulanmasına Dair Yönetmelik.....	135
Sınır Ticaret Merkezlerinden Yapılacak İhracat ve İthalata İlişkin Yönetmelik.....	155
KAYNAKÇA.....	162

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Asım ÇALIŞ, **İran Ülke Profili**, İGEME Yayınları, 2005

Ayşe Oya BENLİ, **Komşu ve Yakın Pazarlar**, Dış Ticaret Güncel, İGEME Yayınları, Ağustos 2004

Muammer SÖNMEZ, **Sınır ve Kıyı Ticareti**, Erzurum 1995

Osman Z. ORHAN, **Sınır Ticaretinin Türkiye Ekonomisine Etkileri**, İTO-Yayın No: 2000-27

Oya BENLİ, **Gürcistan Ülke Profili**, İGEME Yayınları, 2006

Rıfat Barış TEKİN, **Türkiye'nin Komşu ve Çevre Ülkelerle Sınır Aşan Ticaretinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Strateji Denemesi**, İTO Yayın No: 2005/34

Vural ÇEKİNMEZ, **Irak Ülke Profili**, İGEME Yayınları, 2006

İşletmeler İçin Dünya Ticaret Sistemleri Rehberi, International Trade Centre, Commonwealth Secretariat, II. Baskı

SÜRELİ YAYINLAR VE MAKALELER

Beata JAVORCIK, Wolfgang KELLER, James TYBOUT, "Openness and Industrial Response in a Wal-Mart World: A Case Study of Mexican Soaps, Detergents and Surfactant Producers" **World Bank Policy Research Working Paper 3999**, Ağustos 2006

Emre ALKİN, "Sınır gelecek vaat ediyor", www.tim.org.tr

Halit HANOĞLU, "Sınır Ticaret Merkezleri", **Gümrük Dünyası**, Sayı: 40

Jale ÖZGENTÜRK, "Van'ı sınır ticareti odaklı strateji kalkındırır", **Referans**, 30.01.2008

Mehmet KARA, "Ekonomik Etkileri Açısından Türkiye'deki Sınır Ticaretinin Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 7, Yıl: 2005, Sayı:3

Muhammet AKDIŞ, "Orta Asya Türk Cumhuriyetlerindeki Yabancı Sermaye

Yatırımları ve Türkiye”, www.pamukkale.edu.tr

Mustafa TAN, “Nakliyecilerin vergi borcu siliniyor”, **Referans**, 17.08.2006

M. Türker ARI, “Onuncu Yılında Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)”, www.mfa.gov.tr

Nazire KALKAN, Ucuz motorin pahalıya patlıyor”, **Milliyet**, 15.01.1999

Nurettin ÖZTÜRK, “Türkiye’de Sınır Ticaretinin Gelişimi, Ekonomik Etkileri, Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri”, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 3, 2006

Sedat GÜNER, “Türkiye Sigara Sektöründe Kaçakçılığın Yeri”, **Gümrük Dünyası**, Kış 2006, Sayı:48

Şinasi SEÇEN, “Dünyada ve Ülkemizde Sınır ve Kıyı Ticareti” **Hazine ve Dış Ticaret Dergisi**, Sayı 47, Eylül 1993/318

Uğur GÜLLÜLÜ ve diğerleri, “Gürbulak Dilucu ve Türközü Sınır Kapılarından Geçiş Yapan Kişilerin Bu Kapılardan Gerçekleştirilen Ticaretin Boyutu ile İlgili Bilgi Düşünce ve Tutum Araştırması”, **Atatürk Üniversitesi Araştırma Projesi**, Erzurum, 2006

Vojtech BRETTL, “Free Mobility Of Goods, Price Dispersion And Border Effect”, **Charles University Institute of Economic Studies**, 2003/2004

Yalçın BAYER, “Bulgaristan’ın ithal mazotuna dahi müşteri olduk”, **Hürriyet**, 07.12.1999

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Suriye Ülke Bülteni, Aralık 2004

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi

GAZETELER

Akşam Gazetesi (www.aksam.com.tr)

Dünya Gazetesi (www.dunyagazetesi.com.tr)

Hürriyet Gazetesi (www.hurriyet.com.tr)

Milliyet Gazetesi (www.milliyet.com.tr)

Referans Gazetesi (www.referansgazetesi.com)

İNTERNET

www.tbmm.gov.tr	(Türkiye Büyük Millet Meclisi)
www.basbakanlik.gov.tr	(T.C. Başbakanlık)
www.mfa.gov.tr	(T.C. Dışişleri Bakanlığı)
www.gib.gov.tr	(Gelir İdaresi Başkanlığı)
www.musavirlikler.gov.tr	(T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı)
www.dtm.gov.tr	(T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı)
www.ardahan.gov.tr	(Ardahan Valiliği)
www.gumrukkontrolor.org.tr	(Gümrük Kontrolörleri Derneği)
www.igeme.gov.tr	(İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi)
www.tuik.gov.tr	(Türkiye İstatistik Kurumu)
www.pamukkale.edu.tr	(Pamukkale Üniversitesi)
www.tim.org.tr	(Türkiye İhracatçılar Meclisi)
www.canambta.org	(Canadian American Border Trade Alliance)
www.tamui.edu	(Texas A&M International University)
www.makinebirlik.com	(Orta Anadolu Makine ve Aksamları İhracatçıları Birliği)

Sınır ticareti, dış ticaretin özel bir şeklini oluştururken bölge ekonomisine canlılık kazandırması, yasal işlemleri basitleştirerek, bürokratik işlemlerin azaltılması yoluyla dış ticaret hacminin genişletilmesi, bölge insanının refah düzeyinin yükseltilmesi, ülkeye kaçak yolla giren malların engellenmesi, istihdamın artırılması ile girişimcilik ruhunun oluşumu için getirilen önemli bir düzenlemedir.

Çalışmamızda sınır ticaretinin başlangıcından günümüze kadar olan gelişim süreci, bu süreç içerisinde yaşanan sorunlar ve çeşitli çözüm önerilerine değinilmiş olup; sınır ticaretine ilişkin mevzuatımızdaki düzenlemeler temelinde ülkemizin komşu ülkelerle olan sınır ticaretinin ekonomik boyutu ve sınır ticaretini tercih eden diğer ülkelerdeki mevcut durum incelenerek, sınır ticareti konusunda geliştirilmesi ve değiştirilmesi gereken stratejiler ve yöntemlere ışık tutulmuştur.

TBMM
Kütüphanesi

200806354